

СОЦІАЛІСТИЧНА ДУМКА

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН

УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ.

Ч. 11.

Виходить раз на місяць у Празі.

Ціна 2 Кч.

Адреса редакції і адміністрації Vinohrady, Lužická 33-III.

З МІСТ: 1) Новий інтернаціонал. 2) Українське питання перед судом російських большевиків та меншевиків. *П. Феденко*. 3) Деклярація У. С.-Д. Р. П. на Соціалістичному Конгресі в Гамбурзі. 4) Конференція соціалістичних партій в справі Сходу Європи. 5) Інтернаціональний Соціалістичний Конгрес у Гамбурзі. 6) Інтернаціональна Конференція жінок-соціалісток. 7) Інформаційна діяльність У. С.-Д. Р. П. за кордоном.

НОВИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ.

Імперіалістична війна 1914 р. розбила єдність світового пролетаріату. Як перший, так і другий Інтернаціонал, що існував з 1883 р., були створені в період молодости пролетарського руху в Зах. Європі. Це об'єднання було збудовано на ґрунті великих ідей і принципів, спільних для всіх соціалістичних організацій, що входили в його склад.

Величезні завдання, висунуті війною перед соціалістичними партіями різних країн, показали малу підготованість II Інтернаціоналу до керування міжнародним робітничим рухом. Інтернаціонал розпався на цілий ряд ворожих собі груп. Великі революційні потрясення в різних країнах ще поглибили роз'єднання в рядах світового пролетаріату. І поки революційний рух зростав і цим зміцнював угопізм менш свідомих елементів робітництва, до тої пори не можна було серйозно говорити про відродження Інтернаціоналу.

Але почався спад революційної хвилі зпочатку на Заході, потім на Сході. Підняли голову реакційні сили. Поруч з остатками II Інтернаціоналу організувався Віденський Інтернаціонал, який ставив своєю ціллю об'єднати комуністів та соц.-демократію в єдиному Інтернаціоналі. Факти життя показали нездійснимість такого об'єднання. Але разом з тим розвиток пролетарського руху показав повну необхідність об'єднання соціалістичних партій в єдину міжнародню організацію. Почин об'єднання зробили дві фракції Німецької соціалдемократії, які склали в осени 1922 р. одну партію. Це мало вплив на об'єднання Лондонського та Віденського Інтернаціоналів. В результаті став можливий Гамбурзький Конгрес.

Новий Інтернаціонал являється величезним кроком вперед в порівнянні з попередніми. Гамбурзький Конгрес творить новий етап

в розвитку міжнародного робітничого руху. Це межа між старими Інтернаціоналами з їх академічно-пропагандистським характером і не-підготовленістю для практичного керування міжнародним робітничим рухом і новим Інтернаціоналом, який народився після війни та революцій, коли пролетаріят піднісся до ролі першорядного чинника в політичному житті Європи, коли соціалістичні партії багатьох країн узяли практичну участь в керуванні політикою своїх держав.

Не можна сказати, щоби постанови Гамбурзького Конгресу вирішували всі важніші питання, які зараз стоять перед міжнародним пролетаріатом. Діло дальших Конгресів поглибити роботу нового Інтернаціоналу. Але загальний напрям прийнятих Конгресом постанов не оставляє сумніву, що новий Інтернаціонал виступає на міжнародній арені як значна реальна сила.

Новий Інтернаціонал виразно став на позицію демократичного соціалізму. Шлях большевицької диктатури засужений одностайно. Конгрес прихильно поставився також до визвольних рухів всіх народів як Заходу, так і Сходу. В резолюції Конгресу говориться :

„Конгрес звертає увагу робітничих мас, що не тільки на Заході, але також на Сході право на самоозначення народів потоптано ногами. Конгрес ставить в обовязок соціалістичних робітничих партій піддержувати право на самоозначення всіх цих народів. Екзекутива соціалістичного Інтернаціоналу має скликати спеціальні конференції із заінтересованих партій, щоб підготувати одностайну політику робітничої класи для мирного демократичного вирішення цих спірних національних питань.“

Самий спосіб представництва партій в новому Інтернаціоналі відрізняється від способу, який практикувався раніше. В протилежність II Інтернаціоналу, де були представлені не партії окремих національностей, а партії держав, статут нового Інтернаціоналу встановлений на принципі представництва від націй. Новий Інтернаціонал являється таким чином не міждержавним, а міжнаціональним об'єднанням.

В тісному звязку з цим знаходиться другий пункт Статута Інтернаціоналу, в якому говориться, що „в конфліктах між націями соціалістичний Інтернаціонал визнається партіями за найвищу інстанцію.“

Беручи на увагу ті підстави, на яких збудовано новий Соціалістичний Інтернаціонал, ми можемо бути спокійні за те, що з відродженням вільного робітничого руху на Україні українська соціалдемократія здобуде собі відповідний вплив в Інтернаціоналі. З українських соціалістичних партій тільки Укр. СДРП. Великої України здобула собі місце в Інтернаціоналі. Складати всю вину за це на когось іншого немає серйозних підстав. Насамперед треба оглянутись на сучасний стан українського соціалістичного руху. Партія укр. соц.-революціо-

нерів не була представлена на Соціалістичному Конгресі. Були тільки делегати Закордонного Комітету УПСР. Не з'явилися також укр. соц.-дем. організації з Галичини, з Волині та Холмщини, не виступала, як окрема організація, також Укр. СДП. Буковини.

В таких умовах цілком зрозуміло, що централізм російських меншевиків підняв голову і став також на перешкоді роботі наших представників на Конгресі. Заява представників російської соц.-демократії про неіснування окремої української нації була можливою в значній мірі тільки під впливом фактів політичної невиразності і дезорієнтованості офіційних представників! деяких українських партій (есерів (Грушевський) та Галицьких есдеків), які тим або іншим способом піддержують експозитуру російської комуніст. партії на Україні — так зв. „українське“ правительство Раковського.

На фоні такого ідейного розпаду серед українських соціалістичних партій ми мусимо вважати значним придбанням для українського пролетаріату і цілого українського народу ті позитивні наслідки, яких добилися на Конгресі представники нашої партії. Російські соц.-демократи домагалися взагалі не допустити нашої партії в новий Інтернаціонал. Але Організаційний Комітет Конгресу не погодився з ними в цьому і навіть більше, — прийняв основні думки нашого проєкту резолюції про самоозначення народів Сходу Європи.

Згідно з резолюцією, яка була ухвалена Конгресом по пропозиції цієї комісії і яка нами наведена вище, Конгрес, як ми бачимо, поставив в обов'язок всіх соціалістичних партій піддержувати нац.-визвольні змагання всіх народів Сходу Європи. Для конкретного вирішення українського і інших питань езекутива нового Інтернаціоналу має скликати спеціальні конференції із представників заінтересованих соціалістичних партій.

Не може бути сумніву, що на цих будучих конференціях українська проблема займатиме одне із найповажніших місць. Факт, що коли на попередніх Інтернаціоналах до війни і революції українська проблема ще зовсім не впливала на порядок денний, то тепер вона поволі стає поряд з іншими актуальними питаннями. Гамбурзький Конгрес, з його поділом на прихильників і противників незалежної України, найкраще показує, що українська проблема перестала вже бути невторальною. Вона вийшла із стадії небуття.

Нема сумніву, що не академічні дебати, а тільки дальший розвиток українського соціалістичного руху покаже російським централістам вагу українського національного питання. Керуюча роля в новому Інтернаціоналі, як і в попередніх, належатиме партіям Заходу — більш розвиненим і організованим, а не партіям Сходу з їх „інтерналістичним“ („пролетарии всех стран обрусевайте“) світоглядом. Пра-

цюючи в новому Інтернаціоналі, соціялісти поневолених народів завжди знайдуть необхідну піддержку і зрозуміння своїх домагань у європейських соціялістичних партій, вільних від впливів російського централізму та імперіялізму.

Новий Інтернаціонал являється фактом величезного значіння в дальшому розвитку міжнароднього робітничого руху. Як в області способів і методів соціальної боротьби, так і в області гармонійного об'єднання національного моменту з інтернаціональним, він представляє собою міцний фундамент для дальшої об'єднаної боротьби за соціялізм.

Міжнародній пролетаріят виходить із попередньої боротьби переможцем, більш організованим і підготовленим. Символом цієї перемоги є новий Інтернаціонал, заснований на Гамбурзькім Конгресі Соціялістичних партій.

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ ПЕРЕД СУДОМ РОСІЙСЬКИХ БОЛЬШЕВИКІВ ТА МЕНШЕВИКІВ.

Наша редакція одержала з України де-які відомости про обговорення національного питання на останній конференції Комуністичної Партії України (К. П. Б. У.) та на 12 з'їзді Р. К. П. в Москві.

Не мавши змоги прислати стенограм цієї конференції та з'їзду, наші товариші все ж подали нам найцінніші виписки з цих матеріалів.

В початку квітня відбулася в Харкові Всеукраїнська Конференція К. П. Б. У., як вступ до 12 з'їзду Р. К. П., що був скликаний на кінець квітня. Цій конференції більшовики надавали не абияке значіння. Це видно з того, що до Харкова приїхав на цей час „сам“ Троцький. Відомо що проголошений в кінці 1922 року „союз радянських республік“ викликав проти себе опозицію не тільки на Україні. Грузинські комуністи ухилилися провадити в життя нову союзню конституцію. На Україні, з огляду на неукраїнський склад пануючої К. П. Б. У., це діло пішло легше, але й тут не все гаразд. Російські буржуазно-шовіністичні елементи, які фактично керують „радянською Україною“, попідіймали ще вище голову після цього „об'єднання сил“ радянських республік. В боротьбі проти української культури існує єдиний російський фронт від монархістів до комуністів. Так, на згаданій конференції К. П. Б. У. виступав член Центрального Комітету цієї партії Лебідь з докладом, у якому він доказував, що українська культура є витвором „дрібно буржуазії“, а російська культура — це культура „пролетарська“. Відсіль висновок: допомагати російській „пролетарській“ культурі проти української „дрібно-буржуазної“. Проти цієї „сміливої думки“ виступали не тільки комуністи-українці, але й п. п. Раковський та Троцький. Мудріші голови знають, що такі справи роблять, але про них не говорять на конференціях.

Дебати на цій конференції не мали серйозного характеру. Конференція, правда, ухвалила резолюцію проти „московського шовінізму“, але... „русамет“ Лебідь і надалі був обраний в члени Ц. К. К. П. Б. У. Про те, як зрозуміли навіть видатні члени К. П. Б. У. резолюцію про боротьбу з московським шовінізмом, признався сам Раковський у своїй промові на 12 з'їзді Р. К. П., а саме: йому було донесено, що один комуніст, голова губвиконкому, який тільки що підіймав руку проти „московського шовінізму“, в відповідь на запитання якогось кооператора-українця, сказане по українському, дав клясичну відповідь: „Прошу разговаривать со мной на понятном языке“.

Сам Ленін, перед останнім ударом, який прикував його до ліжка, готуючись до з'їзду Р. К. П., написав був спеціального листа до членів з'їзду, в яким він зазначив, що національне питання повинно стати в центрі обговорення цього з'їзду. Ленін висловився в своєму листі проти зростаючого московського великодержавного шовінізму, який він називає чорносотенством. В питанні про національні культури Ленін рішучо відхиляє так званий „нейтралізм“, а виступає за розвиток культур поневолених народів. В своєму листі Ленін гостро критикує совітський державний апарат, називаючи його „мішаниною царського й буржуазного державного апарату“.

Заступники Леніна не виконали останньої волі свого недужого старшого товариша. Національне питання не стало в центрі з'їзду, як того бажав Ленін. Але хоч наприкінці, все ж національна проблема виплила на поверхню і викликала широкі дебати на 12 з'їзді. Тон промов комуністичних провідників „покаянний“. Сам Раковський висміює той погляд „авторитетних товаришів, які в 1919 р. казали, що національного питання більше немає“. Ще більше: п. Раковський признається по ширості, що комуністична партія „в національним питанні робить фатальні помилки...“ Національне питання — „це одно з тих питань, які загрожують крупними ускладненнями для совітської Росії та для нашої партії. Це одно з тих питань, яке віщує міжгромадянську війну, коли ми не виявимо потрібної чуткости та розуміння... Я починаю тривожитися за радянську владу“.

Є французька приказка: коли чорт постаріється, то він іде в ченці. Не инакше й п. Раковський нагадує того чорта, що на старість покутує гріхи: „В цім (то б то національним) питанні ми всі винні... Чом, продовжує Раковський, ми втретє ставимо це національне питання? Тому, що чим більше ми його ставимо, тим більше віддаляємось від комуністичного розуміння та розв'язання національного питання... На Україні нам з тяжкою бідою удається примусити наші організації, які працюють там в умовах національної боротьби, розуміти значіння національного питання. Всю нашу національну політику, все наше радянське правительтво в міжнародніх зносинах більшість партії у нас на Україні, а тут у Росії ще більше, розуміє, як якусь стратегію, дипломатичну гру...“

Що ж примусило провідників Р. К. П. на 6 році революції заявити, що „ми національної справи не розв'язали“ (Троцький)?

Основою цих признань служать цілком реальні факти: величезний зріст національних рухів у всіх неросійських областях совітської республіки та національна боротьба, яка загрожує розвалити саму комуністичну партію. Національна боротьба в „союзі радянських республік“ тісно зв'язана з відродженням селянського господарства. „Комуністичне“ правительтво мусить будувати державні фінанси та все державне господарство на підставі селянськ го дрібного хазяйства. Вороже відношення селянства до компартії давно відоме. В совітських республіках з неросійським населенням, як заявив комуніст Яковлев на 12 з'їзді Р. К. П., „в сучасний момент протисовітські селянські рухи одягнуті в націо-

нальну форму". З старими методами русифікації за допомогою совітського „царсько-буржуазного апарату, помазаного комуністичним миром" (Раковський) немає надії придбати прихильність селянських мас. Російські комуністи добре розуміють, що не в їх силі припинити раз початий процес національного відродження народів Сходу Європи. Відсіль їхнє стремління використати це національне відродження в своїх інтересах. „За рідною мовою та рідною школою, казав Раковський на 12 з'їзді Р. К. П., іде національна свідомість, а за національною свідомістю виникає бажання знати, куди йдуть селянські карбованці". Так в зачарованому колі крутиться думка провідників комуністичної партії: не можна перешкоджати національному розвіткові народів, бо це „означає міжгромадянську війну" (Троцький), а з другого боку, національна культура дає в руки поневолених народів зброю для боротьби проти російської окупації. Боячись загострення міжгромадянської та національної війни, російські комуністи мусять хочби гарними словами підманювати маси і відтягати таким чином годину своєї катастрофи. Відсіль тон покути і „смирено мудрія", який так несподівано виявився в дебатах 12 з'їзду.

В цих дебатах російських диктаторів є багато нюансів. Напр., „намістник України" п. Раковський стурбований не так своєю русифікаторською політикою на Україні, як тим, що „союзна конституція" обмежила його права, як голови „українського радянського правительства". Він протестує проти московського централізму, але не в обороні прав українського робітника та селянина, а в своєму персональному „намістницькому" інтересі. Устами п. Раковського говорить ображений сатрап, якому з Москви пишуть не зовсім чемні „укази". Раковський жаліється на з'їзді, що „центральному органу було дано вдсятеро, вдвадцятьоро більше права, чим вони мали раніше, до союзної конституції... Повітовий виконавчий комітет знає більше свої права, чим національні республіки. Треба відібрати у союзних комісаріятів $\frac{1}{10}$ їхніх прав і передати їх національним республікам", — це рецепт п. Раковського, що до розв'язання національної проблеми в „союзі радянських республік".

Так саме, не стремління до справедливого вирішення національної справи, а виключно шкурний інтерес виглядає з патетичних промов Зіновєва. Констатувавши, що „росте великодержавний російський шовінізм", Зіновєв заявляє: „Ми не можемо стояти на погляді неутральности, що ось нехай там на Україні або ще деінде борються 2 культури, а ми подождемо, подивимося, що з того вийде. п. Зіновєв признається, що про „національну" роботу совітської бюрократії він чув у самім Ц. К. Р. К. П. „такі факти, від яких волосся стає догори". Зіновєв оцінює національну справу, як небезпеку для радянської влади та для престижу комуністичної партії: „Як що у нас в будучности є яка небудь більша небезпека, так це саме в національній справі... Як що у нас почнуться масові національні тертя, то це буде таким ударом комуністичному Інтернаціоналові, від якого він не поправиться за довгі роки. Питання про великодержавний російський шовінізм складає не менше $\frac{1}{3}$, всього національного питання".

Тим же трівожним тоном говорить автор „азбуки комунізму" Бухарін, який не так давно взагалі не визнавав існування національного питання в совітській республіці. Бухарін підтвержує ту думку, що в радянських республіках „основний шовінізм є шовінізм російський". Бухарін звертає особливу увагу з'їзду на Україну, де національні відносини найбільше загострені. „На Україні, каже Бухарін, склад комуністичної партії російсько-жидівський... На Україні є дуже сильний національний рух... Петлюрівці (?!) працюють з усієї сили".

Член К.П.Б.У. Скрипник указує на шовіністичну політику правлячої на Україні компартії. За межами радянської України „в Р. С. Ф. С. Р.", каже Скрипник, є укра-

інців більше 7 мільйонів душ. На них приходиться лише 500 шкіл. До сього часу 300 шкіл уже зачинено... Очевидно, тут наша практика не сходиться з нашою теорією“.

Про настрої в К. П. Б. У. Скрипник каже так: „Відповідь про непотрібність провадити роботу українською мовою давало багато партійних комітетів і в самій Україні... Ми робимо мобілізації; остання мобілізація взяла в армію 60.000 українських селян, які пішли в Росію. А на якій мові вони одержують освіту? Чи є культурна робота серед них на українській мові? Нема. Армія застається й досі знаряддям русифікації українського населення і взагалі всього неросійського населення. У нас тут в складі з'їзду тільки 4,7% українців. На Україні немає вистачаючого кадру партійних діячів, що володіють українською мовою, які б могли вести роботу серед селян на рідній їм мові“. (Мануїльський каже з місця: „Це наша вина.“) Скрипник: „Так, вина... Нам удалося було на Україні придбати Українську Комуністичну Партію (боротьбистів), яка ввійшла до нас в числі понад 4 тисячі чоловік. Скільки ми маємо тепер бувших боротьбистів? Тепер на Україні ми маємо тільки 118 бувших боротьбистів, а інші? Одна частина переїхала в Росію (очевидно не по своїй охоті. Ред.), а інші почасти виходили, а здебільшого були виключені з партії при чистках з тих мотивів, що, мовляв, у них збереглися націоналістичні пережитки. Так на ділі з великодержавним російським шовінізмом у нас ніякої боротьби не ведено“.

Комуніст Яковлев (Епштайн) (всланий з України до Москви за своє українофільство, яке між іншим виявилось у нього в тім, що він любив носити вишивані сорочки) нападає на „підлий великодержавний російський шовінізм, який виявляється, наприклад, у тім, що з 2 мільйонів 800 тисяч чисел газет, що виходять в радянській імперії, тільки 70.000 примірників видається мовами неросійських національностей“.

„В найважливіших самостійних комісаріятах хіба не панує той самий дух великодержавного націоналізму та шовінізму, хіба не той же склад бюрократії з росіян та зросійщених жидів, які являються найпопліднішими провідниками російського національного поневолення? З'їзд, каже Яковлев, повинен сказати, що краще примусити 10 російських шовіністів навчитися мови тої країни, в якій вони живуть, чим одного селянина примусити в радянській установі ламати свою рідну мову“.

Для маси членів Р. К. П. ці дебати 12 з'їзду по національному питанню здалися цілком зайвими, непотрібними. Це підкреснув Радек у своїй промові: „Більшість партії не розуміє значіння національного питання“. Дійсно, для російської більшості Р. К. П. національне питання не болить. Ситий не розуміє голодного.

У всякім разі не „ідеалізмом“ провідників Р. К. П. треба пояснювати їхнє смиренне визнання своїх „фатальних помилок“ у національній політиці, а тільки, безперечним зростом масового політичного руху в „іноземних країнах“.

Ми дивимось на „покуту старого чорта“ цілком реально, без усяких ілюзій. Через видання десятка комуністичних брошурок українською мовою не зміниться дійсна російська фізіономія К. П. Б. У., не стане сучасна окупаційна влада на Україні владою національною українською. Без здійснення права вільного демократичного самоозначення поневолених Росією народів спроба російських комуністів „порозумітися“ з українськими робітничими та селянськими масами буде новим невдалим походом „на село людей дурити“.

При світлі наведених дебатів з'їзду Р. К. П. по національному питанню дуже химерно представляється сучасна позиція російських соціал-демократів (меншевиків), як вона виявилася на Соціалістичнім Конгресі в Гамбурзі. Офіційна позиція Р. С.

Д. Р. П. визнає „право народів на самоозначення“. Але одно на словах визнати цю формулу, а друге — раціонально рішати складні питання національних відносин. На жаль, Р. С. Д. Р. П. втратила в особі Ю. Мартова провідника, який найглибше розумів політичні тенденції відродження поневолених народів Сходу Європи. Ця втрата аналізуючого й контрольного розуму, яким видавався Ю. Мартов, вплинула на тактику делегації Р. С. Д. Р. П. на Гамбурзьким Конгресі.

До націоналізму та централізму російських меншевиків на Україні ми привикли: психологія панучої нації впливає, на жаль, і на провідників соціалістичних партій. Але та форма антиукраїнського виступу, якої набрала тактика меншевицької делегації на Гамбурзьким Конгресі, здивувала навіть чужинців, а не тільки нас. Своєю заявою до комісії Конгресу про те, що український народ не є окрема нація від російської, провідники Р. С. Д. Р. П. остаточно дискредитували себе в очах кожного клясово свідомого українського робітника. Ще більше. Заява меншевика Дана одному з наших товаришів на Гамбурзьким Конгресі про те, що „ми, російські соціал-демократи — централісти“ виставила на людські очі шовіністичний „секрет“ тактики меншевицької делегації. Для меншевицьких „централістів“ безслідно минув досвід сучасної революції на Україні, забулася політична ім'ятенція цієї партії перед великими проблемами, які поставила революція пролетаріатові України. В їх душах живе ідея „єдної неділимої Росії“, а все інше — то „від лукавого“.

Російські большевики, живучи в умовах національної боротьби на Україні, мусять заявляти про „величезний національний рух на Україні“ (Троцький — Бухарін). Для сучасних провідників Р. С. Д. Р. П. це не існує.

Відомо, що коли людину зраджує логіка, то вона починає заперечувати самоочевидні факти. До цієї тактики заперечування безсумнівного факту існування українського політичного руху дійшла нарешті Р. С. Д. Р. П. в особі Дана.

Бухарін, який „не визнавав“ національного питання в р. 1919, тепер мусів внести корективи в відношенні до українського національного руху. Журби мало, що Дан не визнає існування українського національного руху. Недалеко час, коли Данові і його однодумцям доведеться добиватися, щоб їх „визнали“ робітники України, які напевне не схотять після Ленінського централізму скуштувати ще „централістичного“ шовінізму російських меншевиків в роді Дана та інших рідних йому доісторичних тіней із редакції недоброї пам'яті „Кіевской Мысли“.

П. Феденко.

ДЕКЛЯРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ СОЦІАЛДЕМОКРАТИЧНОЇ РОБІТНИЧОЇ ПАРТІЇ НА СОЦІАЛІСТИЧНОМУ КОНГРЕСІ В ГАМБУРЗІ.

Українська Соціалдемократична Партія вітає з особливою радістю головне завдання Гамбурзького Конгресу — створення нового Соціалістичного Інтернаціоналу. З огляду на надзвичайну важність цієї справи для всесвітнього пролетаріату і з'окрема для пролетаріату України, ми вважаємо необхідним представити Конгресові деякі уваги про завдання і будучу діяльність нового Інтернаціоналу.

Світова війна і революція показали з більшою ясністю, чим коли небудь, величезне значіння національних визвольних стремлінь для клясової боротьби всесвіт-

нього пролетаріату. Під знаком визвольних рухів пригнічених націй встає новий Соціалістичний Інтернаціонал.

Новий Інтернаціонал повинен відновити славні традиції Першого Інтернаціоналу — Міжнародної Робітничої Асоціації, яка ставила своїм завданням „боротьбу проти всякого деспотизму і здійснення рівноправності всіх людей і всіх народів.“ Як що в епоху Першого Інтернаціоналу Маркс та Енгельс виступали оборонцями незалежності тільки деяких націй, Ірландії та Польщі, то це можна пояснити в значній мірі тодішньою слабкістю визвольних рухів пригнічених народів. Тепер, в епоху більшої зрілості капіталізму, а також в наслідок війни та революції процес широкого розвитку національних рухів представляє глибокоїдуче явище на цілій земній кулі.

У. С. Д. Р. П. твердо переконана, що сучасний наш Конгрес в інтересі своєї успішної роботи повинен стати на недвозначну позицію в питанні національних визвольних стремлень та права самоозначення поневолених народів. Всесвітній мир, демократія та соціальне визволення робітничої класи можуть стати на ділі здобутком людства тільки при здійсненні національної рівноправності.

Щоб добитися реальних результатів в боротьбі за названі цілі, новий Інтернаціонал не може задовольнитися простим кличем: „право кожної нації на самоозначення,“ він мусить на ділі почати перегляд мирових договорів, з якими звязане поневолення багатьох народів. Конгрес не може мовчати перед фактами безоглядного економічного визиску та жорстокого національного терору, який провадить російське деспотичне правительство на Україні, в Грузії та в інших окупованих країнах, віддаючи населення цих областей на поталу голодній смерті, він мусить осудити цю політику, як найгостріше. У. С. - Д. Р. П. сподівається, що Конгрес зверне свою увагу також на нове насильство, а саме на Паризьку постанову послів великодержав з 14 березня 1923 р., якою визнано східні границі Польщі і таким чином санкціоновано насильний розділ українських та білоруських територій між Росією та Польщею.

Сучасне положення на Сході Європи та велике значіння цієї величезної області для долі демократії в цілій Європі зобов'язує Конгрес присвятити свою увагу проблемам Східної Європи. Який би не був кінець большевицького „експерименту революції,“ зостається факт, що народи бувшої Російської імперії прокинулись до свідомого національного і політичного життя.

Стара „велика неділима Росія“ є тепер реакційним пережитком. Відновлення імперіялістичної Росії утворює небезпеку для мира та демократії в цілій Європі. Розвиток подій на території „союзних“ совітських республік вказує ясно на те, що большевицька політика готує ґрунт для чорної реакції на Сході Європи. Але вплив цієї реакції не обмежиться тільки територією старої Росії. Цей вплив буде тим більше небезпечний для демократії та для соціалізму на Заході, чим більші економічні та мілітарні засоби буде мати в своєму розпорядженні російська шовіністична реакція, чим більше поневолених народів достанеться спадкоємцям централістичного деспотизму большевиків.

Здійсненню демократії на Сході Європи стоїть на перешкоді нерозв'язане українське питання. З своїм численним населенням, з величезними природними багатствами, географічним положенням на березі моря — Україна була завжди предметом великого інтересу для різних імперіялістичних держав. В сучасний момент територія України розділена між імперіялістичними сусідніми державами — Росією, Польщею та Румунією. Цим створено підстави для національної боротьби, яка скінчиться тільки тоді, коли український народ визволиться від чужоземного панування. Для розв'язання всіх національних питань на Сході Європи українська проблема має особливу вагу. Без вирішення цієї проблеми тривалий мир та демократія в цілій Європі буде перебувати постійно в небезпеці.

Колись Маркс та Енгельс в інтересі європейської демократії стояли енергійно на тім, що „без незалежної Польщі не може бути свободи в Європі.“

Прикладаючи цю думку до теперішніх відносин, ми повинні з повним правом заявити: „без визволення поневолених народів Східної Європи зпід імперіялістичного ярма не може бути забезпечена демократія в цілій Європі.“

Тільки на ґрунті вільного розвитку пролетаріату поневолених націй можуть розвиватися сили робітничого Інтернаціоналу. Тільки здійснення вільного права само-

означення народів Східної Європи може утворити там умови для зросту пролетарської класової свідомості.

Нехай живе воля та рівноправність народів, передумова сили і розцвіту робітничого Інтернаціоналу!

Нехай живе єдиний, сильний, визволяючий народи Соціалістичний Інтернаціонал!

Делегація У. С.-Д. Р. П. :

О. БЕЗПАЛКО, Г. БОЧКОВСЬКИЙ, І. МАЗЕПА, Б. МАТЮШЕНКО,
М. МАТЮШЕНКО, В. СТАРОСОЛЬСЬКИЙ.

Гамбург. 21 мая 1923 р.

До цієї декларації було додано 2 розділи: „Україна в сучасній революції“ та „Діяльність Укр. Соц.-Дем. Роб. Партії.“ Це все було видруковано французькою, німецькою та англійською мовою. Окрім того в залі були роздані делегаціям брошури нім. та англ. мовою: 1) Голод на Україні, 2) І. Мазепа. — Большевизм і російська окупація України, 3) П. Феденко. — Національна і соціальна визвольна боротьба України. Гостями на конгресі від У. С.-Д. Р. П. були т. т. С. Гольдельман та П. Феденко.

КОНФЕРЕНЦІЯ СОЦІЯЛІСТИЧНИХ ПАРТІЙ В СПРАВІ СХОДУ ЄВРОПИ.

18 травня в Берліні відбулася конференція з участю представників таких партій: грузинської с.-д. партії (Церетелі), естонської с.-д. партії (Аст), латвійської с.-д. партії (Кальнін), литовської с.-д. партії (Кайріс, Юстас), польської соц. партії (Діаманд, Недзялковський, Чапинський), української с.-д. р. п. (Безпалко, Бочковський, Мазепа, Матюшенко), чеської с.-д. партії (Астер, Вінтер, Майснер, Немец). На конференцію були запрошені і дали згоду на участь також соціалістичні партії Фінляндії, Болгарії, Югославії, та Румунії, але представники цих партій не встигли прибути на конференцію.

Конференція мала завданням установити контакт між соціалістичними партіями Сходу Європи. На конференції було обране „контактне бюро“ із представників всіх присутніх на конференції партій. До участі в цім бюрі зголосилися також рос. есери. Одною з точок обговорення на цій конференції була справа польської окупації на українських землях. Делегат польської соціалістичної партії Недзялковський навів у своїй промові слідувачу резолюцію головної ради цієї партії, що торкається українського питання:

„Головна Рада Польської соціалістичної партії, визнаючи право українського народу на самостійність, не сумнівається, що справа кордонів між Польщею та самостійною Україною може бути розв'язана мирним способом, на підставі права самоозначення народів. Головна Рада стверджує, що П. П. С. не може вважати совітську Україну, залежну від Москви і обперту на штики російської армії, за дійсно незалежну Українську державу. Поки не зміняться відносини на Україні, Головна Рада вважає, що П. П. С. повина боротися за територіальну автономію всіх територій Польської республіки, заселених українською більшістю. Головна рада П. П. С. доручає клубові П. П. С. у соймі, негайно представити в порозумінні з українською соціал-демократією, проєкт закону про автономію Східної Галичини“. (Ухвалено в жовтні 1922 р.).

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИЙ СОЦІАЛІСТИЧНИЙ КОНГРЕС У ГАМБУРЗІ.

21-го травня в Гамбурзі розпочався Міжнародний Соціалістичний Конгрес. Ще задовго до початку першого засідання величезний будинок професійних союзів Гамбурга наповнюється делегатами соціалістичних партій та гостями, а також представниками преси. Кругом будинка стоять в кілька рядів члени соц.-дем. організації Гамбурга, які взяли на себе обов'язок піддержувати порядок коло місця засідань Конгресу. Осторожність не зайва, бо, як виявилось пізніше, комуністи Гамбурга мали намір перешкодити яким небудь способом спокоеві засідань Соціалістичного Конгресу. Після торжественного відкриття Конгресу, 22 мая починаються ділові засідання Конгресу та комісії по окремим питанням. По всіх столах в залі засідань Конгресу розложено на різних мовах інформаційну літературу окремих партій. Місце української соціал-демократичної делегації між болгарами та литовцями. Далі сидять грузини, трохи збоку латиші, фінни і ин. Делегації великих партій (англ., нім., чеська, данська) займають центр залі. В залі майже всі найвидатніші провідники соціалістичних партій різних країн. Тут старий Едуард Бернштайн, Герман Гройліх и др. Вандервельде, Гендерсон, Вільс, Адлер та ин. займають місця в президії.

20-го мая в Гамбурзі відбулася остання конференція Віденського Інтернаціоналу, на якій подавляючою більшістю постановлено було приєднатися до нового Соціалістичного Інтернаціоналу, який мав створитися на Гамбурзькім Конгресі. Гамбурзький Конгрес представляв переважно європейське робітництво. Америка прислала дуже мало делегатів, бо там соціалістичний рух ще дуже слабкий. Не було також представників жовтої раси — японських та китайських соціалістів.

Характер засідань Конгресу діловий. Промовці розуміють свою відповідальність за кожне слово. Тому багато видатних ораторів читають свої промови та заяви. Доклад про боротьбу з реакцією виголошує Бауер представник австрійської соціал-демократії. Бауер указує на ті країни, де реакція має найбільш сприятливі умови: Угорщина, Італія, Росія та Німеччина. Панування реакції в Угорщині та в Італії стало можливе в наслідок спроби комуністів завести в цих країнах „радянську владу“. В Німеччині реакція черпає силу в невдоволенні має через імперіалістичну політику Франції.

Другий докладчик по тому ж питанню рос. с.-д. Абрамович рисує перед Конгресом ті відносини економічні й політичні, які були в Російській імперії до революції і які утворилися тепер, в наслідок диктатури большевицької партії. Але цей доклад викликав менше інтересу в присутніх делегатах. Те, що діється на Сході Європи, для більшости європейців чуже й далеке. Інша річ окупації, репарації та національні відносини в самій Західній Європі. В докладі Бауера це виявилось з особливою ясністю. Так, перечисляючи поневолені народи Західної Європи, Бауер згадав навіть про „тертя між чехами та словаками“, але ні одним словом не згадав про тих 7 мільонів українців, які знаходяться під польським реакційним режимом, та про тих кілька десятків мільонів укр. народа, що знемагають під російським окупаційним ярмом.

Широкий і повний доклад про імперіалістичний мир та про його згубні економічні наслідки дав Гільфердінг.

Після загальних засідань збираються комісії. Мандатна комісія під головуванням Кріспіна відхилив заяву чеської соціалістичної партії (Клофач) про бажання вступити в Інтернаціонал, відмовляє грузинським соціалістам-федералістам, рос. с.-д. групі „Зоря“. Що до представників Закардонного Комітету Укр. партії есерів, то їм не дано рішеннячого голосу. (Делегатами були Ісаєвич, Стахів, Шаповал.)

До комісії по боротьбі з імперіалізмом (голова бельгієць Гуісманс) був внесений проєкт резолюції від У.С.Д.Р.П. в справі політичного положення на Сході Європи. Загальна частина цього проєкту лягла в основу резолюції Конгресу про самоозначення народів Сходу Європи (див. нижче). Окрім того, делегація У.С.Д.Р.П. внесла конкретний внесок що до української проблеми. Цей внесок такий: „Конгрес протестує проти насильства над українським народом з боку імперіалізму сусідніх держав — Росії, Польщі та Румунії, які силою окупували Україну і розділили її територію між собою. Додержуючи постанови попередніх інтернаціональних Конгресів, Конгрес визнає право українського народа на вільне наці-

онально-державне самоозначення і кличе всесвітній пролетаріят піддержувати укр. народ в його визвольній боротьбі“.

Проти прийняття цього внеску повели широку агітацію рос. с.-д. меншевики, правда, не на пленумі Конгресу і не на засіданні Комісії, а іншими, закулісними шляхами. В наслідок протестів ізаяв російських соціалістів цей внесок укр. с.-д. делегації був відхилений. Тому на засіданні цієї Комісії 25 травня взяв слово тов. В. Старосольський, щоб зазначити відношення української делегації до „протесту“ рос. меншевиків та з'ясувати перед Комісією політичне значіння української проблеми для Східної Європи.

Т. Старосольський сказав слідує: „Ми в найвищій мірі здивувалися, коли почули, що комусь ще неясне питання України. Тов. Гуїсманс зазначив, що проти пропонованої нами резолюції в цій справі заявили свій протест російські с.-д. меншевики. Ми переконали, що вони ні в яким разі не посміють повторити свого „протесту“ перед явним та повним зібранням Конгресу. (На ділі представники Р.С. Д.Р.П. не явилися навіть на це засідання Комісії. Ред.) В цій справі заняла зовсім ясне становище Конференція в Люцерні р. 1919, яка визнала повне право України на державну самостійність. Навіть російська комуністична партія, з огляду на сильний національно-державний рух на Україні, мусіла в своїх резолюціях визнати принцип незалежності України, а також, силою згаданих причин, мусить до сього часу удержувати фікцію самостійної радянської України. Цього доволі для того, щоб Конгрес заняв у цій справі ясну позицію. Голосування на виборах до установчих зборів всеросійських та всукраїнських ясно виказало, що широкі маси українського народу непохитно бажають своєї державної незалежності. Ще дужче виявили вони цю волю в кількалітній кривавій боротьбі за державну незалежність, яка велася на цілій етнографічній території України, по цей і по той бік лінії Ризького договору та по обидва боки Збруча.

Що може бути тут неясне? (Далі т. Старосольський навів коротку історію боротьби України за свою державність та представив теперішній стан України на східних та західних її землях.) Конгрес мусить сказати в цій справі своє слово, бо цього слова ждуть від його міліонів маси українського народу“.

Голова комісії Гуїсманс та інші члени комісії заявляли, що для них справа України зовсім ясна, але з огляду на внесений російськими меншевиками протест, українська резолюція не може бути зараз предложена Конгресові. Через те розгляд української справи передано новому виконавчому Комітетові Інтернаціоналу, який має вислухати представників У.С.-Д.Р.П. та росіян і виробити ухвалу про становище Інтернаціоналу в цій справі.

Той факт, що соціалістичні організації Західно-українських земель не спромоглися прислати своїх делегатів на Конгрес, надзвичайно утруднив роботу нашої делегації в Інтернаціоналі. В цих умовах російським соціалістам було нетрудно представити українську проблему перед європейськими робітничими партіями, як суто російську, а не міжнародню. Від такого положення українського соціалізму на Конгресі найбільше виграла Польща. Це мусять добре запам'ятати „рреволюційні“ москофіли із Львівської „Землі і Волі“ (псевдонім „У. С. Д. П. Галичини“). Новоутворений Інтернаціонал буде в недалекий час рішачою силою в міжнародній політиці, а тому соціалістичні партії поневоленних народів повинні особливо дорожити звязком із цією могутньою організацією, що об'єднує міліони робітників.

Розуміється, що в цих обставинах легко було противникам української соціал-демократії вплинути на відповідні інстанції так, щоб У.С.-Д.Р.П. партії було дано як найменше місця в Інтернаціоналі. Україні дано тільки 1 місце. По одному голосу мають також Болгарія, Югославія, Туреччина, Литва, Люксембург, Поалей-Ціон, Данціг. По 2 голоси мають: Армения, Латвія. По 3 — Грузія, Норвегія, Румунія, Фінляндія — 6 голосів. Голяндія та Швайцарія — по 7. Чеська с. д. партія — 9. Німецька с. д. партія в Чехословаччині — 7. Америка та Польща по 10. Росія, Швеція, Данія — по 12. Бельгія, Австрія, Італія — по 15. Франція — 16. Англія, Німеччина — по 30.

В Виконавчий Комітет нового Інтернаціоналу ввійшло 33 члени від тих партій, що мають не менше 3 голосів. Таким чином, Українські соціалісти не мають свого представника в Виконавчій Комітеті. Делегація У.С.-Д.Р.П. відмовилася прийняти пропозиції деяких партій, котрі одержали також по 1 голосу, щоб об'єднатися для виставлення спільного кандидата в Вик. Комітет. Делегація вважала, що призначення для України 1 голосу цілком не відповідає минулому розвиткові та перспективам соціалістичного руху на Україні. Делегація У.С.-Д.Р.П. подала до Ви-

конав. Комітету Інтернаціоналу мотивовану заяву, в якій домагається збільшення числа голосів для нашої партії.

Виконавчий Комітет нового Інтернаціоналу утворив із свого складу Бюро в числі 9 членів: Гендерсон (Англія), Вельс (Німеччина), Брак (Франція), Бауер (Австрія), Вандервельде (Бельгія), Трульстра (Голяндія), Брантінг (Швеція, Абрамович (Росія), Модільяні (Італія).

Конгрес ухвалив новий статут Інтернаціоналу, в основу якого лягли: 1. обов'язковість рішень Конгресу для окремих партій; 2. чинність Інтернаціоналу в час війни. (Новий статут буде поданий в слід. числі „Соц. Думки.“) Витяги із найважливіших резолюцій Інтернаціонального Конгресу подаємо нижче.

25 мая Соц. Конгрес скінчив свою роботу. Робітництво Гамбурга та соціалістична молодь численними зібраннями та маніфестаціями вітали товаришів, які з різних країн світа позіздилися на Конгрес, щоб спільними силами створити Новий Соціалістичний Інтернаціонал.

*

ІЗ РЕЗОЛЮЦІЇ В СПРАВІ РЕПАРАЦІЙ ТА РУРСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ.

„Підтвержуючи претенсії зруйнованих областей на відшкодування і однодушно протестуючи проти воєнної окупації Рурської області, Конгрес заявляє:

„Відбудова зруйнованих областей являється одною із найважливіших передумов для матеріального і морального заспокоєння Європи. Тягар цієї відбудови повинна нести Німеччина, для якої відбудова зруйнованих областей являється моральним обов'язком, як це було заявлено німецькими професійними та соціалістичними організаціями в Амстердамі (квітень 1921) та Франкфурті (лютий 1922). Ці організації зобов'язалися з усією енергією і всіми способами працювати в цім напрямі...

Німецькі репараційні зобов'язання повинні обмежуватися лише дійсними матеріальними шкодами. Виплати військових пенсій повинні бути відкинуті.“

Конгрес вимагає: 1. остаточного встановлення суми, яку повинна заплатити Німеччина, 2. встановлення раціонального пляну цих виплат, 3. взаємної ануляції міжсоюзницьких боргів.

*

ІЗ РЕЗОЛЮЦІЇ ПРО СХІД ЄВРОПИ.

„Конгрес підтвержує постанови Другого і Віденського Інтернаціоналів по Грузинському питанню і вимагає звільнення Грузії від совітських військ та відновлення суверенітету грузинського народу.

Конгрес протестує проти кривавого насильства над Арменією з боку Туреччини та Росії і вимагає для арменського народу права на самоозначення.

Конгрес звертає увагу робітничих мас, що не тільки на Заході, але й на Сході право народів на самоозначення потоптано ногами.

На території народів, які відокремилися від Росії на просторі від Балтійського до Чорного моря, на Балканському півострові і в середній Європі деякі з нових державних границь встановлено не згідно з правом народів на самоозначення, а продиктовано грубою силою. Конгрес ставить в обов'язок соціалістичним робітничим партіям піддержувати право на самоозначення всіх цих народів. Екзекутива соціалістичного Інтернаціоналу має скликати спеціальні конференції із заінтересованих партій, щоб підготувати однастайну політику робітничої класи для мирного демократичного вирішення цих спірних національних питань.“

*

ВИТЯГ ІЗ РЕЗОЛЮЦІЇ ПРО РОСІЮ.

„Щоб Росія вдержалася, як підпора революції, і не зробилася огнищем всесвітньої реакції, Соціалістичний Конгрес ставить такі вимоги російському совітському правительству, котре називає себе робітничим правительством: 1. Негайно

припинити злочинні переслідування проти соціалістів та проти инакочинаючих робітників і селян. Негайно звільнити всіх осіб, яких засуджено, заарештовано або заслано через пропаганду їхніх політичних переконань. 2. Негайно відмовитися від системи терористичної партійної диктатури і перейти до режиму політичної свободи та демократичної самоуправи народа“.

ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНА КОНФЕРЕНЦІЯ ЖІНОК- СОЦІАЛІСТОК.

В Гамбурзі під час Інтернац. Соц. Роб. Конгресу відбулася (19, 20 і 23 мая) Міжнародня Конференція жінок-соціалісток. На конференції було 93 делегатки від 21 країни. Більшість делегаток склали старі, досвідчені діячки соціалістичних партій різних країн, вони ж і члени парламентів, сенатів, муніципалітетів, кооперації і т. п. Одна з великих залей Гамбурзького Gewerkschaftshaus'a була під час конференції переповнена ще і соц. делегатками-гостями, а також і делегатами Робітничого Конгресу. На конференцію були допущені представники преси різних країн.

В президію конференції обрано було: т. Юхач (Німеччина), т. Поп (Австрія), т. Банг (Данія) і т. Екштайнава (Чехосл.). Тому що багато делегаток Жіночої Конференції були одночасово і делегатками на Інт. Соц. Роб. Конгресі, — конференція мала небагато часу для своєї праці. На конференції було заслухано доклади і справоздання про економічне і політичне становище жінки в різних країнах. На ці теми виступати: Юхач, Вурм (Німеччина), Лауренс, Маріон Філіп (Англія), Ліна Банг (Данія), Поп, Фройндліх, Зейдель (Австрія), Сомоно (Франція), Дежарден, Пельс (Бельгія), М. Матюшенко (Україна), Бюрок, Астер (Чехосл.), Тілянс (Голяндія), Парсінеп (Фінл.), Бройдо, Чернова (Росія), Маршіцка (Польща), Кунц (Швайц.), Кальнін (Латвія) і інші.

З докладів було ясно, як широко розвинувся в останні роки соціалістичний рух серед жінок усього світу. Жінка, стаючи в ряди борючогося пролетаріату, як рівна, являється великою силою в боротьбі робітничої кляси за соціалізм. Здобувши політичну рівноправність, жінки користуються виборчим правом у всі державні, краєві, муніципальні органи, в промислові і купецькі суди, а також мають адвокатські права. Допущені в суд, як присяжні. В Німеччині жінки складають 25—30% усіх членів соц.-дем. партії. Данська соц.-демократія має теж біля 30% членів жінок. Вони, як і німки, мають всі політичні права і, дякуючи своїй участі в парламенті, добилися рівної заробітної платні для обох полів по всіх підприємствах держави. Ведуть також боротьбу за урівноправнення позашлюбних дітей, охорону вдовиць, незамужніх матерей і розведених. В Данії зорганізовані всі працюючі жінки. В Голяндії політ. становище жінки таке, як і в Данії. В Чехословаччині жінки складають половину соц.-дем. партії, в парламенті мають 11 жінок-соціалісток і широко розвинений соц. рух серед жіноцтва. Найконсервативнішою являється англійська жінка, про що зазначають самі англ. делегатки. Більш енергійні англ. жінки захоплюються добродійною працею і тільки одиниці свідомі того, що жінка повинна стати активним чинником і політичного життя в країні. В других державах (Франція, Бельгія, Угорщина) організований соціалістичний рух слабший; в Югославії, Польщі і др. малих державах мало помітний. Про Україну і Росію при існуючій там тепер большевицькій деспотії — нема чого й казати.

На конференції бойовим пунктом було питання про організаційне злиття жіночого соц. руху з Соц. Робітн. Інтернаціоналом. Німецькі, франц., укр. і бельгійські делегатки цілком слушно вказували на недоцільність існування окремого Соц. Жіночого Інтернаціоналу. Та й сама соціал. праця прямує до об'єднання, бо, напр., бельгійські „Жіночі Комісії пропаганди“, або австрійські „Жіночі Комітети“ працюють в тісному контакті з місцевою соц.-дем. партією. Англійські делегатки були проти такого організ. об'єднання, але конференція прийняла постанову: „що для ведення успішної соц.-просвітної роботи мусить бути досягнута така співпраця пролетарських організацій всіх країн, щоби всі проблеми, які торкаються становища жінок, могли б бути спільно обмірковані. Тому в Бюро Соц. Робітн. Інтернаціоналу повина входити жінка з спеціальним призначенням полагоджувати по згоді з Бюро особливі завдання міжнародного жіночого руху“.

Із постанов Жіночої Конференції наводимо одну: про виховання паціфістичного світогляду: „Конференція закликає жінок всього світу допомагати своєю співпрацею соціалістичній перебудові світа і закріпленню мира.“ Захоплюючим описом військових подій минулого, піднесенням до небес своїх володарів та перебільшенням бувших успіхів зброї — школа до цієї пори старалася систематично перешкоджати тому, щоби в серцях дітей і молоді розвивалася любов до миру і людська солідарність. Вона стремилася до прищеплення дітям національної зарозумілості і ненависти до інших народів. Опанована буржуазною клясою преса продовжувала серед дорослих розпочате в школі плекання ненависти між народами. Є завданням в першу чергу жінок-соціалісток працювати в тім напрямі, аби всяке вихвалювання війни в школі і в літературі для юнацтва, а також всякі військові гри і забавки шезли з виховання дітей. Наші діти, ставши дорослими, мусять з огидою відкидати примінення брутальної сили в ясній свідомості того, що поступ народів і цілої людськості можливий тільки при мирному розвиткові. При їх великому рішачоному впливі в своїх родинах і на спосіб виховання дітей, робітничі жінки своєю дружньою співпрацею в організаціях молоді можуть помогти останній зберегти себе від небезпеки війни. Виходячи з цього, конференція вітає пропозиції Міжнародного Союзу Робітниць на конгресі 1922 р. в Гаазі заснувати для досягнення цієї цілі союз жінок, молоді і вчителів, аби повести робітниць єдиним фронтом до спільної праці з проф. союзами, соц. партіями і кооперативами для боротьби проти війни, за порозуміння і мир між народами, за свободу і справедливість на землі“.

Марія Матківченко.

==:

ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У.С.-Д.Р.П. ЗА КОРДОНОМ.

З приводу брошури т. П. Феденка, яка вийшла недавно в Берліні, видавництво „Наслідники Діца“ („Dietz Nachfolger“), що належить с.-д. партії Німеччини, звернулося з таким листом до різного роду преси:

„Українська проблема“.

Боротьба українського народу за єдність і волю своєї країни обіймає цілі століття. Що знає пересічний європеєць про завзяту боротьбу цього народу? Можливо, дату битви під Полтавою р. 1709, коли Іван Мазепа та Карл XII потерпіли поразку, та може про трагічну смерть цього українського гетьмана, оспіваного Лордом Байроном? Тільки переговори в Бересті, а потім самовластя Скоропад-

ського, цієї слух'яної креатури пруських мілітаристів, знову звернули до України очі європейців, при кінці всесвітньої війни. Тоді ширились казкові чутки про незміряні природні багатства України, тоді прославлявся численними перами „хлібний мир“ з країною повних хлібом засік. Через загальне незнайомство пересічного європейця з історією та з теперішніми господарськими й політичними умовами життя на Україні рішуче необхідно було скласти стислу історію цієї країни. Вона лежить перед нами в прегарній праці П. Феденка: „Національна та соціальна визвольна боротьба України...“ (Далі переказується коротенько зміст брошури т. Феденка, при чім звернуто увагу на слідуюче:) „Україна ганебно окупована поляками та росіянами, які насильно зруйнували її демократичну організацію... Після короткого вільного періоду на початку революції, Україна підпала під австро-німецьку окупацію, і Скоропадський тероризував за допомогою німецького війська українських селян та робітників. Після розбиття центральних держав почалася геройська боротьба України проти контрреволюції, яку піддержували держави Антанти (Деникин). До спустошень, які вчинили на Україні контрреволюціонери, приєдналися більшовики з своєю політикою систематичного грабування побитої недолею країни. Сила хліба, величезна скількість сировини та засобів продукції були насильно вивезені більшовиками з України. Голодова смерть стала нормальним явищем для багатьох частин такої обдарованої природою країною. Більшовики продовжують нечувано жорстоку боротьбу проти української мови й культури. Націоналістичний терор російських більшовиків без жалю знищив розцвітаюче українське шкільництво. Цей терор цілком дискредитував в українському народі ідею федерації України з Росією. Сьогодні укр. народ бореться за усієї сили за свою національну незалежність. Ми стоїмо перед проблемою Росії, як перед сфінксовою загадкою. Європа не відгадає цієї загадки, як що не ознайомиться добре з історією та культурою тих народів, які стоять в тісному звязку з росіянами. Ніюдин європейський політик, що щиро працює над відбудовою Європи, не може помінати Феденкової праці про національну та соціальну визвольну боротьбу України“.

Берлін, 11 травня 1923 р.

≡

В адміністрації „Соціалістичної Думки“

можна діставати книжки видавництва „Знаття то сила“ і ин.

О. Бауер. Шлях до соціалізму.

К. Каутський. Соціальна Революція.

„ Тероризм і комунізм.

„ Шлях до влади.

„ Соціалізація і робітничі ради.

Ф. Енбелс. Німецька селянська війна.

В. Паннекук. Марксизм і Дарвінізм.

В. Дорошенко. Революційна українська партія.

І. Мазепа. Більшовизм і окупація України.

„Вільна Україна“ — орган Ц. К. У. С. Д. Р. П. ч. 1—2.

„Резолюції і постанови останніх конгресів У. С. Д. Р. П.“

Die Hungersnot in der Ukraine.

The Famine in the Ukraine.

І. Мазепа. Der Bolschewismus und die russische Okkupation der Ukraine.

Р. Феденко. Der nationale und soziale Befreiungskampf der Ukraine.

Видає **І. Мазепа.** — Відповідає за редакцію **І. Северинова.**

Tiskem „Politiky“ v Praze.